

Wetens(w)aardigheden

Oude maten en gewichten

Het heeft lang geduurd tot er enige eenheid was in Europa op het gebied van geld, maten en gewichten. Pas in de Napoleontische tijd werd het zogenoemde metrieke stelsel ingevoerd. Tot dat moment was het een grote janboel, met per streek, per regio, per provincie, per land een eigen stelsel. Zelfs binnen West-Friesland kenden we nog verschillen.

Inmiddels zijn veel van deze maten en gewichten in onbruik geraakt, maar omdat we ze in oude stukken nog veel tegenkomen is het wellicht handig om er eens een aantal op een rijtje te zetten. Onderstaand een aantal oude maten uit onze regio::

1 hectare of 1 bunder: 10.000 m²

1 vierkante roede: 14/15 m²

1 morgen: 8800 tot 9200 m²

1 deympt: 400 vierkante roede

1 gemet: 300 vierkante roede

1 hont: 100 vierkante roede

1 koegras: 1/3 morgen, ook wel 1 geers

1 snees: 20 vierkante roede. Er gaan 12 snees in 1 geers of koegras.

1 zwat of zwad: komt overeen met 1/6 deympt

1 duim is ruim 2,5 cm (lengtemaat)

Er gaan 12 duimen in een voet (32 cm) en er gaan 12 voeten in een roede (lengtemaat)

Een graanlast is: 27 mud en komt ongeveer overeen met 24 tonnen of 36 zakken of 108 schepel

1 schepel komt overeen met 31 liter

Bron: Maten en gewichten door R. Fruin (WFA: 130E12 en 157B6)

Bezittingen van graven en leenheren in onze dorpen

De graven en leenheren hebben altijd een goede boekhouding bijgehouden van hun bezittingen. In deze zogenoemde leenkamers werd nauwkeurig bijgehouden welke gronden en gebouwen men in eigendom verkreeg of verkocht. Veel bezittingen van graven en leenheren kwamen voort uit overwinningen op vijanden. De eigendommen werden dan onteigend. Ook bij het opleggen van bijvoorbeeld de doodstraf verviel de eigendom van de gestrafte aan de graaf of zijn leenman. Mensen die niet in staat waren om hun aandeel in de dijkwerkzaamheden te verrichten, "staken de spa in het dijkvak" ten teken dat zij het niet meer konden opbrengen. Ook in dat soort gevallen vervielen de eigendommen aan de graaf en de leenmannen. Over de periode vanaf 1250 hebben we daardoor nog steeds goed inzicht in de bezittingen van deze heren in onze dorpen. Er zijn verschillende leenkamers in ons gebied werkzaam geweest:

De graven van Holland

De heren van Montfoort

De heren van Egmond

De heren van Purmerend en Hoogwoud.

Tussen 1400 en 1500 komen we drie percelen tegen in Nibbixwoud, waarbij de familie Ruycx steeds betrokken was. Wellicht dat de oude veldnaam "De Hofstee" aan de Oosterwijzend een relatie heeft met deze bezittingen, die in eigendom waren van de hofstee van Montfoort.

Ook in Wadway treffen we eigendommen aan, waaronder de hofstee van de kerk.

En ook in de kern Wognum treffen we een aantal van deze percelen aan, waarvan een aan de Oude Gouw.

Bron: Repertorium van grafelijke lenen door J.C. Kort, De Leenkamers van Egmond door J.C. Kort, en het Repertorium op de hofstee van Brederode door J.C. Kort, op te vragen in het Westfries Archief.

ZO MAAR WAT CIJFERS EN GETALLEN

Aantal inwoners in:	1622	1730	1936	Aantal huizen in:	1622	1730
Hauwert	488	254		Hauwert	81	59
Nibbixwoud	309	142	1489	Nibbixwoud	54	33
Wadway	185	108		Wadway	35	25
Wognum	952	593	2197	Wognum	184	138

Aantal gedoopten in Wognum:	1621-1630	1631-1640	1641-1650	1651-1660	1661-1670
	94	73	62	53	56